

Rahvusvahelise koostööprojekti „Ringmajandus maapiirkonnas“ õppereis Soome Põhja-Satakunta piirkonda 17.-20.09.2018

Õppereisil osalesid LHKK projektijuht Kadri Kurm ja meetmejuht Ede Teinbas, Henry Mang Hatu mõisast <http://hatu.ee/>, Elena Maljutina Peetri Tollist <http://peetritoll.ee>, Anu Kukk KB Autost <https://kbauto.ee/> ning Kadri Kaarna Cleantech ForEst'ist <https://www.cleantechforest.ee/>

Projekti partneritest osalesid Gal Valle Umbra e Sibillini Itaaliast, LAG Aizkraukles rajona partneriba Lätist ning LAG AD ELO - Associacao de Desenvolvimento Local da Bairrada e Mondego Portugalist. Võõrustas Soome tegevusrühm Aktiivinen Pohjois-Satakunta.

Õppereisi põhieesmärk oli tutvuda Pori ja Põhja-Satakunta parimate bio- ja ringmajanduse näidetega ning luua kontakte projekti partnerite vahel.

18.september

Päev algas seminariga Kankaanpää Kuntoutuskeskuses.

Esmalt tutvustas **linnapea Mika Hatanpää** Kankaanpää linna, kus on 12 000 elanikku koos ümberkaudsete piirkondadega 20000. Linnas on palju punastest tellistest hooneid ning kunsti ka väliskeskkonnas. Seal on hinnatud koolisüsteem, pööratakse väga palju tähelepanu kultuuri arendamisele. Linnas asub ajateenistuskeskus ning mitmeid ettevõtteid, mis on seotud ringmajandusega ja kes kes kasutavad bioenergiat. Näiteks tegutseb seal ettevõtte Clothing+, mis toodab tarku riideid, mis oskavad mõõta inimese pulssi ja kehatemperatuuri.

Global Eco project, Project Manager Tuula Raukola, Prizztech Ltd

Prizztech on üks suurimaid MTÜ-sid piirkonnas eelarvega ca 4 miljonit eurot aastas. Prizztechis on ca 30 töötajat ning hetkel käsil ca 30 projekti, millest Global Eco on üks väiksemaid (eelarvega 55 000 eurot).

Projektijuht Tuula Raukola tutvustas Soome projekti põhieesmärki, mis on sarnane meie omaga - ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste teadlikkuse tõstmine ringmajandusest ja biomajandusest ning Satakunta regiooni kui bioregiooni turundamine. Projekti tegevustena plaanitakse järgmist - partnerite vaheline infovahetus, parimate näidete tutvustamine, töötoad farmeritele ja kohalikele ettevõtetele, kohtumised kohalike omavalitsuste ja teiste otsustajatega, bio-regiooni turundus. Lõpptulemusena ilmub ingliskeelne parimate praktikate e-käsiraamat, mida saab rahvusvaheliselt jagada.

Agro-ecological Park, Head of Business Development Reetta Nevala, Honkajoki Ltd

Reetta Nevala tutvustas Honkajoki ringmajanduse parki. Park toimib põhimõttel "Ühe jäätmed on teisele väärtuslik tooraine". Kompleksi kuulub biojäätmekeskus, loomsete jäätmete töötlemise tehas, lihatööstus, kasvuhooned, tuulepark, biogaasitehas ja veepuhastusjaamad. Kokku 8 erinevat ettevõtet, kellel kõigil on oma fookus.

Suurim neist on Honkajoki OY, mis on loomsete jäätmete ümbertöötlemise tehas. 15 000 töötajaga tehas kuulub kahele suurimale Soome lihatööstusele (Atria ja HK Scan), mis töötleb ca 69% Soome turu loomsetest jäätmetest. Põhitoodanguks on lemmikloomatoit ja loomasööt, loomse toidu kõrvalproduktidest tehakse väetist, nahka ja eraldatakse puhast rasva, millest tehakse biodiisli (Neste).

Täiendavad järjepidevalt oma tootmisprotsesse, et kogu väljuv toodang oleks naturaalne ja ökoloogiline, väetised sobivad mahepõllumajandusse. Honkajoki OY-l on oma labor, mis tegeleb tootearendusega, leidmaks jäätmete uuesti kasutusse võtmiseks täiendavaid võimalusi. Labori koostööpartneriteks on mitmed Soome ülikoolid ja uuringukeskused.

Kompleksis tegutseb biojätmete vastuvõtupunkt ning biojätmete käitlusprotsessis toodetakse biogaasi ja väetist. Tootmisest ja jäätmete käitlemisest vabanev soojusenergia kasutatakse ära sealsamas kõrval asuvates kasvuhoonetes, kus kasvatatakse orgaanilist salatit ja tomateid.

Kõik kompleksis tegutsevad ettevõtted kasutavad kohapeal toodetavat tuuleelektrienergiat ja kütet. Honkajoki kompleks ei kasuta üldse välist energiat, vaid on isemajandav ja sõltumatu ning võimeline tootma isegi rohkem kui tarbida suudetakse. Seetõttu müüvad nad elektrit ka välja.

Pro-Agria Biogas and nutrient recycling, Project Manager Minna Haavisto, Prizztech Ltd

Minna Haavisto tutvustas Honkajoki biogaasitehast, mis töötleb aastas ca 60 000 tonni biojätmeid ümber gaasiks ja ca 60 000 väetiseks. Biogaas on suurema väärtusega. Põhiliselt toodetakse väävlit ja lämmastiku väetiseid. Kuna väetiseid läheb vaja vaid hooajaliselt, siis on väga oluline väetiste logistika ja ladustamine. Põhiliselt saab tooraineks biojätmeid kodudest, restoranidest ja kaubanduskeskustest. Jääkproduktina tekib jääkmuda (virtsaoline vedelik), mida kahjuks kõik farmerid ei ole valmis enda põldudele võtma. Lisaks konkureerivad nad lähedalasuvate farmidega, mille jääkproduktiks on puhas sõnnik.

Energy planning and energy efficiency on farms, Specialist Jukka Kontulainen, Pro-Agria

Ettevõtte Pro Agria pakub kohalikele farmeritele tuge energiakasutuse analüüsiks, mille tulemusena tekivad ettepanekud kokkuhoiuks ja taastuveneergetika kasutamiseks. Töö tulem on energiaplaan, mille aluseks on ettevõtte külastus, andmete analüüs ja ca 10-16 lk raport. Analüüside tulemustena on selgunud, et päikesepaneelid tasuvad ära 7-8 aastaga, kohalikud tudengid kasutavad väga palju energiat ning toidutootmine ei ole kuigi efektiivne

Dried herbs from farmers and forest collectors, Petri Koivisto, Nordic Herbs OY

Tegemist on Soome suurima ürdikasvatajaga, kellel on selles valdkonnas üle 30 aasta kogemusi. Ettevõtte kasvatab ürte ise ja kogub neid ka ümbruskonnast. Sortimendis on üle 50 eri taime, lisaks teevad nad ka marjapulbrit ja kuivatavad seeni. Toodavad teed ja erinevaid ürdisegusid, mida saab tellida ka vastavalt oma soovile. Tootmine on orgaaniline (ei kasuta pestitsiide ega väetisi) ja jäätmevaba. Pakendavad biolagunevatesse pakenditesse. Ühtlasi pakuvad teenusena kuivatamisvõimalust ka teistele ettevõtjatele ja müüvad töötlemisteenust. Ürte kasvatatakse ainult õues (v.a. eelkasvatus) ning toodete kvaliteet on väga kõrge tänu pikale suvisele päikesepaistele (22 h) suvel ja karmidele talvetele. Töötlevad neid nii vähe kui võimalik (alla 40 C). Kusjuures klassikalisi ühekordseid teepakke nad ei tee, sest ei ole leidnud selleks keskkonnasõbralikke materjale. Yrttipaja.fi

CleanTech ForEst, Climate-KIC, Kadri Kaarna

Kadri Kaarna töö ringmajanduse näitena Tallinna jäätmekäitluse biojätmete käitluse ja kogumise. Tallinnas läheb ca 45 % jäätmetest taaskasutusse. Ca 1/3 kodumajapidamistes tekkivatest jäätmetest on biojätmed, millest ca 30 % kogutakse eraldi. Kadri Kaarna tegi osalistele üleskutse, et kui keegi teab head näidet biojätmete kogumise kohta, andke palun sellest teada.

Järgnesid partnerite ettekanded:

Lääne-Harju Koostöökoogu projektijuht Kadri Kurm tutvustas lühidalt Lääne-Harju koostöökoogu, ringmajanduse projektiga kavandatud tegevusi ja Lääne-Harju piirkonda tervikuna.

Marco Perroni, Itaalia LAG Umbria ja Sibillini on 165 000 elanikuga piirkond, mis asub 2000 km²-l. Kohaliku tegevusrühma kuulub 23 kohaliku omavalitsust, 6 ettevõtjate liitu, rahvuspark jt. Piirkonnas on väga olulised suunad turism, käsitöö, toidutootmine. Tegevusgrupi eelarve on ca 10 milj eur ning sellest moodustavad koostööprojektid ca 3 milj eurot. Seejuures on neil eraldi eelarve rahvusvahelise koostöö edendamiseks ning parimate innovatsioonipraktikate vahetamiseks. Näevad end pigem kohaliku arendusorganisatsioonina, mitte ainult LEADER, vaid ka LIFE, Leonardo jne.

Valle Umbra Servizi SpA, Moreno Marionni

Ettevõtte tegeleb energia, prügi, vee ja heitveega sh biojätmete väärdamisega. Koguvad aastas 18 000 tonni prügi ning toodavad kompost-väetisi ja biometaani (biogaasi). Piirkonnas on olemas biokütuse tootmise tehas, ümbertöötlevad prügi, toodavad väetisi jne. Kasutavad uusimaid tehnoloogiaid, et toota kõrgema väärtusega biometaani. Plaanivad uut suurt biogaasi tootmisjaama. 2018. aastaks seati eesmärk, et 72% prügist tuleb koguda eraldi.

Biodünaamiline farm Spellos, farmer Fabio Ciri

Oma tegevust tutvustas neljandat põlve farmer, kelle farm asub 200 hektaril. Neil on 26 aastat kogemust jätkusuutlike praktikate ja teadusega põllumajanduses. Toodavad elavat toitu pidevalt arenedes ja eksperimenteerides. Peavad oluliseks uute tehnoloogiate ja teadmiste kasutamist. Annavad mullale uue elu, tõstavad mulla väärtust ja seeläbi ka sellel kasvanud toidu väärtust. Varem kasvasid ka tubakat, kuid hetkel on tegevusvaldkonnaks lehmad, teravili, oliiviõli jne. 1992. a said mahefarmiks, 2002 tootmine biodünaamiline, 2014 efektiivsed mikroorganismid. Viimased viis aastat tegelenud lühikese tarneahela projektidega.

AD ELO (Portugal), Mario Fidalgo

Tegevuspiirkonda kuulub 6 omavalitsust 170 000 elanikuga. Tegevusgruppis on nii maaelu kui kalanduse Leader programmid.

Piirkonnas on olulisel kohal turismi (meri) ja toidutootmise (sh vein) arendamine.

Portugali projekti üheks oluliseks teemaks on taastuvenergia (päikesepaneelid).

Päikesepaneelidega elektriautode laadimisjaam: 0 EUR, 0 heitgaase

Aizkraukles rajona partneriba Lätist olid õppereisil väiketootjad ja mahefarmid, kes ootasid eelkõige infot energiasäästu ja logistika võimaluste parimate praktikate kohta.

Päev jätkus tegevusgrupi esindajate töökoosolekuga.

Päeva lõpetas väljasõit Jämijärvi äärde, kus tegutseb **Korsuretket in Jämijärvi**

<https://www.korsuretket.fi/eng>

Korsuretket alustas oma tegevust poolkogemata kahe kanuuga ning on nüüd kasvanud loodusturismi kompleksiks. Pakuvad kanuu- ja metsamatku, sauna, loodusspaad, metsatoitu ja ööbimist. Suures saalis on võimalik korraldada pulmi ja pidusid.

Piirkonnas on Lauhanvuori-Hämeen kangas geopark, mis hetkel on UNESCOlt ametliku geopargi tunnustuse taotlemise faasis. Peamiselt sood ja rabad.

Geopargi arendamise nimel töötab kaks inimest, kuid muidugi on meeskond suurem, hõlmates nii piirkonna kohalikke omavalitsusi kui ettevõtjaid.

19.september 2018

Päev algas külastusega **Konto Oy** tehasesse Karvias <https://www.konto.fi/en/>

Konto Ltd. toodab turbasamblast erinevaid tooteid. Näiteks akustilisi paneele, mida saab kasutada sisekujunduses nii heli summutava vahendina ja samal ajal ka sisekujunduselemendina kunsti presenteerimisel (lõuend maalimiseks, fotode väljatrükk). Umbes 80% toorainest on noor turvas, millele lisatakse 20% polüestrit. Kasutatakse ära ka nendesamade paneelide ülejäägid. Teevad ka akustilisi kardinaid, millest 25% on turvas ning 75 % polüester. Eritellimustööna lisandusid tootevalikusse urnid. 2018. aastal osales ettevõtte Kasvu Open konkursil, kus ta võitis maapiirkonna kõige lootustandvama kasvuga ettevõtte tiitli.

Järgmiseks külastasime eelmise päeva seminaril kuulnud Honkajoki **Agro-Ecological Parki** <https://www.honkajoki.fi/en/>. Turvakaalutlustel ei saanud me loomsete jäätmete töötlemise tehasesse siseneda. Küll aga korraldati ringkäik ülejäänud territooriumil. Kompleksi kuulub lisaks lihatööstus, kasvuhooned, tuulepark, biogaasi tehas ja veepuhastusjaamad.

Loomsete jäätmete töötlemise tehases on tööl ca 70 inimest ning pargis kokku ca 150. Esindaja sõnul ei ole neil raskusi töötajate leidmisega. Soomlaste jaoks on tavapärase töötada kodust kaugemal ning neile tullakse isegi Porist. Sealsetes kasvuhoonetes töötab ka eestlaseid.

Järgmine sõit viis meid **Pormarkku linnavalitsusse**, kus meile tehti ettekanne **Pomarkun hakeosuuskunta** (kohalike talupidajate kooperatiiv) kohta. Omavalitsus on ehitanud linna mitu väikest hakkepuidupõletusjaama ja annab need kooperatiivile tasuta kasutada. Kooperatiivi kuuluvad energijaamu käitlevad kohalikud väikeettevõtjad ja farmerid. Omavalitsus ostab kooperatiivilt energiat, mida kasutab valdavalt avalike hoonete kütmiseks, osa sellest müüakse ka edasi eratarbijatele. Kooperatiivilt ei osteta kütust, vaid kilovatt-tunde. Kooperatiivi siseselt kehtib kokkulepe, et jaamu käideldakse roteeruvalt, iga kooperatiivi liige vastutab 100 kWh tootmise eest, kuni on järgmise kord.

Seejärel külastasime Merikavias ettevõtet **Purolomat Oy** <https://www.purolomat.net/en/green-care-merikarvia>

Tegemist oli looduskauni kohaga, kus väga oskuslikult oli turundatud lihtne loodusliikumise teenus. Kõigile matkalistele anti kätte matkaroikad (lihtne puust tokk, millele käies toetada ning olla sealäbi paremas ühenduses loodusega). Matkal kohtasime ökoloogilist jõusaali, kus olid palgist tehtud kangid ja puidust kaalukohvrid. Teenusena pakutakse külastajatele kohvi ja astelpajumahla metsas, samuti ka kanuu- ja SUP-matku. Suurepärase tõestuse, et oma teenuse müümiseks ei pea välja mõtlema midagi eriti innovatiivset, vaid piisab ka lihtsa ja odava idee heast turundamisest. Siit oleks kindlasti õppida ka meie kohalikel turismi ettevõtjatel, sest meie jaoks on erinevalt Lõuna-Euroopa maadest puit lihtsalt kättesaadav materjal.

Seejärel käisime männikoorejooki tootvas väiketehases **Ravintorengas Oy, Siikainen**

<http://ravintorengas.fi/en/mainpage/>

Männikoorejook sisaldab ainult noorte mändide koort ja allikavett ning on rohkelt antioksidante sisaldades väga kasulik. Joogi järelmaitse oli männipuidune ja mitte kõigile ei tundunud jook kuigi maitsev. Sellest hoolimata on jook populaarne ja võitnud mitmeid tooteauhindu. Turustatakse seda põhiliselt Soomes ja veidi ka naaberriikides. Toote pakend ja reklaambrošüür (mis lubas nii parandada vähist, seljavalust kui ekseemist) ei olnud kõige usutavamad ja vajaksid meie turul läbi löömiseks muutmist.

Viimane sõit viis meid mereäärsesse turismikompleksi **Eteläpää tourist center in Siikainen**

<http://www.etelapaa.fi/> kus, renditakse välja majakesi, pakutakse toitlustust, paadirenti jmt. Huvitav on, et osa majakestest on küll eraomandis, kuid nad on saanud ehitusõiguse tingimusel, et nad kohustuvad majakesi teatud arv nädalaid aastas välja rentima. Sellekohane leping sõlmitakse kohaliku omavalitsusega ning hetkel ollakse uute huviliste ootel.

Õppereisi järelkohtumine toimus 8. oktoobril 2018 Padisel Hatu mõisas. Ettevõtjad said õppereisil läbi sealse piirkonna praktikate ja näidete teadlikumaks ringmajanduse kasutusvõimalustest ning oskavad seda edaspidi oma ettevõttes majandustegevuse tõhustamises ära kasutada.

Järgmine õppereis toimub kevadel 2019 Itaaliasse ning suve alguses külastavad välispartnerid Eestit ja tutvuvad meie piirkonna parimate praktikatega.

Lisainfo: projektijuht Kadri Kurm, 56698602, kadri@hkt.ee

